

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

5. köide Tallinnas, teisipäeval, 26. augustil 1924 Nr. 33 (77)

Sisuu:

Toimetuse kommentaar

A. Rosen: Eesti piiritustööstuse seisukorrast

M. Martna: Kaheksatunnilise tööpäeva küsimus
töökongressil

E. Timma: Riigi raudteede 1923. a. tegevusest
Sise- ja väljamaa kroonika

Teated ettevõtete tegevusest

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Väljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

EESTI MAJANDUS

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri
ilmub Eesti Majanduspoliitilise Seltsi väljaandel
kord nädalas

Vastutav toimetaja N. KÖSTNER

Ainukene majandusline eri-ajakiri Eestis

Juhtkirjad paremate Eesti asjatundjate sulest
Laialdane majandusline informatsioon sise- ja
väljamaalt

Eesti konsulaar- ja kaubandusliste esitajate aru-
anded

Igale ärimehetele tarvilikud praktilised teated kau-
banduse, tööstuse ja rahanduse alalt

Ärisse puutuvad juriidilised teated

**Ajakiri ilmub kaubandus-tööstusmi-
nisteeriumi, Tallinna Börse-komitee,
Pankade Nõukogu ja Vabrikantide
ühisuse toetusel**

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.- Väljamaale 2000.-
pooles " " 500.- " 1000.-

Toimetus: Pikk tän. 40, Tallinnas, tel. 29-39

Talitus: Lai tän. 38, Graafiline ühing „Kiri“, tel. 18-66

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.— Väljamaale Emk. 2000.—
pooleaastas „ 500.— „ „ 1000.—

Toimetus: Pikk tän. 40, Tallinnas, tel. 29-39 Talitus: Lai tän. 38, Graafliline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

5. köide. Tallinnas, teisipäeval, 26. augustil 1924. Nr. 33 (77)

Sisu: Toimetuse kommentaar. A. Rosen: Eesti piiritustööstuse seisukorrast. M. Marina: Kaheksa-tunnilise tööpäeva küsimus töökongressil. E. Timma: Riigi raudteede 1923. a. tegevusest. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 25. augustil 1924.

Majanduspoliitika riigikogu.

Ei või ütelda, et riigikogu erakorralise istangjärgu kaks esimest päeva palju selgust oleks toonud käesoleva aja majanduspoliitilistesse küsimustesse. Erakonnad ei ole seni veel ühist keelt leidnud. Oiendatakse ikka veel vanu arveid. Rkl. Anderkopp saatis oma kõne teravad nooled endiselt tuntud sihti mõõda vana majanduspoliitika pihta ja läks meie praegusest majanduspoliitikast täiesti mõõda. Tema arvates tuleb meil krediitkapitaali peavool juhtida põllumajandusesse, raudteede ehitamise peale ja kesktööstuse toetamiseks. Kas ei unusta h-ra Anderkopp eestikäti ära, et just kesktööstus see on, kus igasuguste vesivõsude likvideerimine praegu kõige suuremas hoos on ja kas ei ole just selle kesktööstuse jaoks vana ja uue majanduspoliitika ajal kaitsetollide abil triiphoone atmosfääri loodud? Raudteed on aga see ala, kuhu meie ettevõtlikkus kogu aja on püüdnud, kuhu ta aga senini veel ei ole pääsenud. Nii ei ole meil sellel alal veel peetumusi olnud, mis iga suurema kapitaali investeerimise kannul käivad.

Ei ole kahtlust, et üks suur tööstusala, mille peale mõnel pool meie väliskaubanduse tasakaalu on tahetud rajada, on kogu aja töötanud, küttes oma ettevõtteid piltlikult õeldes Eesti margaga. Kuid on rida teisi suurtööstuse alasid, mis tõesti meie rahvamajanduse kandvaks jõuks on, ja ka palju rohkem tähelpanu valitsuse poolt väärivad kui neile senini on osaks saanud. Oleks tõesti tahtnud kuulda vähe-

malt niisama pikka ja niisama sütitavat programmikõnet meie tulevaste majandusliste väljavaadete asjus, kui h-ra Anderkopp'i oma oli meie kasvavas rahvamajanduses esile tulnud paisete lahtilõikamise alal. H-ra Anderkopp ei näidanud isegi seda mitte, et tõsiselt nende paisete likvideerimisele on asutud, sest just sel alal oli tema kõnes ka tõsine etteheide praegusele valitsusele, et ta seni ei ole suutnud Eesti Panka ega tema poliitikat tervendada. Ta tuli muu seas ka üllatava paljastusega, mis seletab, kuhu uue majanduspoliitika aegu kulda „raisati“. Nimelt on Eesti Pank novembrikuul 200.000 naelsterlingilise laenu teinud, mis mais tagasi tuli maksta. Seda paljastust kinnitas hiljem ka rahaminister. Veel hiljuti teadsime sel alal ainult niipalju, et Eesti Pangale väljamaal 100.000 naelsterlingit olla lubatud olnud, missugust laenu aga Pank kunagi ei ole tarvitanud.

Meie praeguse majanduspoliitika otskohene arvustamine võis loomulikult viljakalt sündida ainult pahemast tiivast ja selles mõttes väärrib sots.-dem. Johanson'i kõne kõige suuremat tähelpanu, väljaarvatud muidugi tema võitlus kookide söömise ja nende küpsetamise vastu; kuid ilma sarnaste kõrvalkaldumisteta ei anna ju õige sotsialistiline kõne täit mõõtu välja. Meie rahva laialised hulgad ei kannata muidugi mitte ületarvituse, vaid alatarvituse all ja hoopis vildak on Eesti rahvamajandust parandama hakata suhkrutarvituse vähendamise ja sahariini peale ülemineemisega. Tollide tõstmine ei ole mitte üks sellepärast kardetav, et ta hinnatõusuga rahvahul-

kade rahulolematust sünnitab, vaid ta on kardetav ka meie eksport-suurtööstusele.

Eesti Panga senise tegevuse uurimine on nähtavasti hädatarvilikuks saanud, et kogu sellesse asjasse täit selgust muretseda.

Niihästi Anderkopp kui Einbund tegid, nagu kokku rääkides, ühe ja sellesama vea. Neil mõlemil algab „vamp“ 30.000 oberostiga ja „ump“ Strandmaniga. Kas ei ole aga lugu nii, et kõik rühmad, kes meie riiklises ja majanduslises ülesehituse töös ühemeelselt rakked on olnud, selle hulgas ka praegused valitsevad keskrühmad „vampi“ eest ühetaoliselt vastutavad on? Kõik aitasid ehitada ja kandsid vastutust kuni ükskord avalikuks tuli, et ehituskapitaal lõppenud on. Nüüd süüdistatakse üksteist vastumisi, kuid uurimiskomisjonil, kel Eesti Panga senist tegevust tuleb tundma õppida, peab aegsasti selge olema, et ta mitte Vesteli, vaid üleüldse senist majanduspoliitikat peab uurima, mida nii mitmed pead on juhtinud, ka need, kes praegu tema terendamises tegevad on.

Sellest seisukohast on ka väga arusaadav, miks paremalt poolt tulev kriitika praeguse majanduspoliitika vastu äärmiselt kahvatu ja sisuta oli, sest ka põllumeestel peab päevaselge olema, et endises sihis edasi laiutada ei saa ja et arveid ning inventuuri tuleb teha. Sellepärast ei olnud ka Einbundi kõne sihitud mitte praeguse majanduspoliitika, vaid selle juhi vastu. Einbund ei ütelnud poole sõnagagi, kas ta tollide kõrgendamise poolt või vastu on. Ta leidis ainult, et selle teostamisel rahva närvisid rikutakse. Deflatsioonipoliitikat arvustades, mis G. Vestel juba läinud aasta keskel kui programmi üles seadis ja mille täitmisel niihästi vana kui uus valitsus sunnitud olid ühte ja sedasama rada käima, (kulla müük!) jõudis kõneleja isegi nii kaugele, et ta seda elukalliduse põhjuseks nimetas ja Poolast selle kinnituseks näitusi tõi, kus zloty press õige kiirelt käia ja elukallidus langeda. Ta unustas aga ära, et zloty sisseseadmisega Poolas deflatsioon tema kõige kaugemasse äärmusesse viidi, millest nüüd välja tüüritakse. Meil, jumalale tänu, ei ole sellesarnast deflatsiooni tarvis teha, sest et meie oma inflatsiooniga kunagi Poolale järele ei ole jõudnud. Tahaks kindlasti uskuda, et ka põllumeeste rühm mitte arvamisel ei ole, nagu võidaks uue raha trükkimisega meie seisukorda parandada. Ka teiste rahaministri sammudega ei ole Einbund rahul, kuid ka siin on raske leida

sisulisi lahkuminekuid, vaid need lahkuminekid on taktilised.

Eesti pangaasutuste äriseis 1. juunil.

Eesti statistika kuu- kirja nr. 29 järele oli Eesti pangaasutuste äriseis 1. juunil 1924 võrreldes 1. jaanuariga, nagu alamal (milj. mrk.):

Aktiva:	1. juun.	1. jaan.
Kassa	1286	1296
Laenud	9582	8015
Korrespondendid	3739	2950
Muud aktivad	1784	1660
Passiva:		
Omad kapitaalid	1173	1143
Hoiusummad	5180	5013
Rediskont ja võlaarved teistes asutustes	597	578
Korrespondendid	3745	2668
Pangafähed	2250	2250
Muud passivad	3446	2269
Bilans	16391	13921

Selle kokkuvõtte seletuseks oleks järgmist öelda. Laenud on 1. juunil arvatud ühes garantiilaenudega, kuna 1. jaan. garantiilaenu nähtavasti erapankade bilansides üleüldse puuduvad. Laenu ilma garantiilaenudeta olid 1. juunil 7799 milj. marka, mille järele üldine laenude summa kahanenud on 5 kuu jooksul 16 milj. m. võrra. Passivas on hoiusummadele juure arvatud riigikassa välisvaluuta deposiidid Eesti Pangas 1758 milj. marga suuruses ja sama summa korrespondentide arvetelt maha arvatud. Muude passivade suur kasvamine 5 kuu jooksul tuleb muu seas just nähtavasti sellest, et garantiid 1. juunil bilansi on võetud. Pankade üldise seisukorra hindamiseks on igatahes huvitav, et pankade võlakohustused (hoiused, rediskont, passiv korrespondendid) 5 kuu jooksul on kasvanud 8259 milj. marga pealt 9522 milj. marga peale. Protsentuaalseid võrdlusi bilansist ei ole mõtet teha, sest et, nagu juba nimetatud, 1. jaan. bilansis garantiilaenu erapankades nähtavasti puuduvad.

Mis puutub üksikutesse panga rühmitustesse, siis on eraaktiivpankade laenu (ilma garantiilaenudeta) kasvanud 5 kuu jooksul 2471 milj. pealt 2563 milj. peale. Panga- kontorite laenu 448 milj. pealt 478 milj. peale. Korrespondentide arved aktivas on kasvanud eraaktiivpankades 400 milj. pealt 734 milj. peale ja pangakontorites 1965

milj. marga pealt 2364 milj. marga peale. Passivas on kasvanud hoiusummad erapan- kades 1443 milj. marga pealt 1521 milj. marga peale ja pangakontorites 245 milj. marga pealt 259 milj. marga peale. Passiv- laenuid on eraaktiipankades tõusnud 577 milj. pealt 593 milj. peale, kuna passivlaenuid pangakontorites tähtsuseti on. Korres- pondentide arved on tõusnud eraaktiia- pankades 447 milj. marga pealt 762 milj. marga peale. Kõige suurem on tõus Tallinna Krediitpangas (80 milj.). Korrespon- dentide arved pangakontorites on tõusnud ligi 400 milj. marga võrra 2142 milj. pealt 2539 milj. peale. Protesteeritud vekslite hulk pankades on kasvanud, nagu alamal (milj. mrk.):

	Eesti Pank	Erapan- gad	Panga- kontor.	Kokku
1. juun. 1924. a.	30,9	9,8	1,7	42,5
1. juun. 1923. a.	6,8	3,4	0,0	10,2

Ei ole huvitusega võrrelda pankade kulusid ja tulusid käesoleva ja eelmise aasta 5 kuu jooksul, mis alljärgnevas tabelis kokku võetud. (Milj. markades):

K u l u d :		Eesti Pank	Erapan- gad	Panga- kontor.	Kokku
Makstud protsendid ja komisjon	1924	3,2	25,4	32,3	60,9
	1923	1,7	14,0	31,8	47,6
Jooksvad kulud	1924	26,8	68,1	18,4	113,3
	1923	21,8	50,9	15,2	87,9
Kokku kulud	1924	30,0	83,5	50,7	174,2
	1923	22,5	64,9	47,0	135,5
Kokku tulud	1924	192,6	147,7	64,9	405,2
	1923	134,8	115,9	55,8	306,5
Tulude ülejääk	1924	162,6	64,2	14,2	231,0
	1923	112,3	51,0	8,8	171,0
Protsentides bilansist :					
Makstud protsendid ja komisjon	1924	0,1	0,5	1,0	0,4
	1923	0,0	0,4	1,6	0,4
Jooksvad kulud	1924	0,3	1,4	0,5	0,7
	1923	0,3	1,6	0,8	0,7
Kokku kulud	1924	0,4	1,9	1,5	1,1
	1923	0,3	2,0	2,4	1,1
Kokku tulud	1924	2,4	2,9	2,1	2,5
	1923	1,7	3,6	2,8	2,4
Tulude ülejääk	1924	2,0	1,0	0,6	1,4
	1923	1,4	1,6	0,4	1,3

Ehk küll niihästi kulude kui tulude üld- summad käesoleval aastal võrreldes 1923 aastaga kasvanud on, ei ole muutused niihästi kuludes kui tuludes võrreldes bilansiga

kuigi suured. Üksikutes pangarühmades on aga vahed õige tuntavad. Iseäranis teravalt on tõusnud Eesti Panga tulud, mis küll protsendi tõstmise otsekohene tagajärg on. Eraaktiipankade võrdlevad tulud on 1923. a. vastu tähtselt langenud 3,6% pealt 2,9% peale. Samuti on langenud ka pangakon- torite tulud umbes 0,7% võrra, kuna aga pangakontoritel korda on läinud oma üld- kulusid vähendada 0,9% võrra, siis on nende tulude ülekaal protsentides bilansist esimese 5 kuu jooksul 1½ korda suurem kui läinud aastal. Sellevastu on aga tulude ülekaal eraaktiipankades langenud 1,6% pealt 1,0% peale. Kõige suuremad on jooksvad kulud eraaktiipankades, kus nad 5 kuu eest välja tegid käesoleval a. 1,4% ja eel- misel aastal 1,6% bilansist. Sellele järgnevad pangakontorid (vastavalt 0,5% ja 0,8%), kuna jooksvad kulud Eesti Pangas olid niihästi käesoleval kui eelmisel aastal 0,3%. Prot- sentide ja komisjonide peale kulutavad kõige rohkem pangakontorid (1,0% käe- soleval ja 1,6% läinud aastal), kuna eraaktiia- pangad selle peale kulutasid 2 korda vähem käesoleval ja 4 korda vähem läinud aastal. Protsentide ja komisjonide kulud Eesti Pangas on tühised, sest et ta peajasjalikult töötab protsentideta riigisummade ja pan- gatahtedega.

Eesti piiritustööstuse seisukorrast.

A. Rosen.

„Eesti Majanduses“ 29. juulist s. a. nr. 29 ilmus M. Ktzn. sulest Eesti piiritustöös- tuse kohta artikkel, mis andmete puudulik- kuse tõttu õiget pilti ei paku ja lugejaid eksiteele võib viia. —

Artiklis tuuakse ette, et Vene ajal olnud piirituse kraadi hind 1 kop., mis meie rahas umbes 2–2½ margale vastaks. Tõsi, et niisugust hinda maksfi küll mõõdnud aastasaja 90- tel aastatel, kuid tol ajal anti piiritusvabrikule produktsioonist teatud prot- sent „безакцизное отчисление“ näol va- baks, millega keldrikadu kaeti, kuna üle- jäägi vabrik enda kasuks ära müüs, saades selle eest peale hinna veel aktsiisimaksuna 10 kop. kraadist. Seal juures olid väikesed põllumajanduslised vabrikud eesõigustatud seisukorras, sest neile tegi tulu niisugusest ülejäägist umbes 60% suurematel aga um- bes 40–50% piiritushinnast välja.

Niisama peab arvesse võtma, et sel ajal oli piiritusvabriku peasissetuleku allikaks kariloomade kasvatus piimasaaduste saavutamiseks ja härgade nuumamine Peterburi turu jaoks. —

Kõige selle peale vaatamata ei olnud meie siiski välisturgudel võistlusvõimulised, kui mitte Vene valitsus ei oleks põllumajandusliku piiritustööstuse edendamise soovil appi tulnud, määrates piirituse väljaveo puhul preemiat ja nimelt: toore piirituse kraadist 63 E. penni ning puhastatud kraadist 90 E. penni, millele lisaks veel teepremia tuli. Viimane kattis teekao ja andis ka veel ülejääki. —

Kui veneaegseid hindu praegustega võrrelda tahetakse, siis tuleks ainult viimased ennesõjaaegsed aastad arvesse võtta. 1898 aastaga alates tõusis piiritushind järk-järgult nii et ta 1912 aastast peale 2–2½ kop. seega üle 5½ marga kraad oli, aga mitte 2–2½ E. marka. 1916/17 aastatel makseti isegi 4¼ kop. kraadist, mis vastaks peaaegu 9½ E. margale, kuid siis valmistati piiritust õige vähe, nii et viimane aasta ei või mõõduandev olla. —

Ka eksib artikli autor, arvates, et produktsiooni kahekordseks tõstmisega valmistuskulud poole võrra alanevad ja teeks 500.000^o valmistamisel 44 m. 17 p. 40 kr. pealt välja, 1.054.000^o valmistamisel aga kõigist 22 m. 75 p. — Ühes produktsiooniga tõusevad ka mõned väljaminekud. Eriti võib siin ette tuua osa põllutööstusministeeriumi ja piiritusvabrikute vahel sõlmitud lepinguid, mille järele rent produktsiooni kasvamisega tõuseb: näiteks teatud normini on rendimaks 90.000 marka, üle selle normi aga suurendakse seda maksu 150.000 marga võrra.

Niisama ei ole valmistuskulude suurus autori poolt õieti välja arvatud. Vene ajal saadi niisugusteks kuludeks ühe miljoni kraadi valmistamisel 20 kop. 40° eest = 45 E. marka. Teatavasti esinesid aga Balti kubermangud sel ajal vaestelastena, kuna Sise-Venemaal makseti kuludeks kahe ja poole miljoni valmistamisel 25 kop. = 56 E. marka. —

Ja nüüd kartulihinnad: Autor ise kirjutab, et mõõdunud hooaja lõpul kartuli puuda hind 70–80 margani tõusis, võtab aga piiritushinna kalkuleerimisel puuda hinnaks kõigist 30 marka, arvestamata jättes, et vabrikute arvu vähendamise (autori kolmas näide — 2.654.000 kraadi valmistamisel võiksid 200 vabrikust ainult umbes 20 vabrikut alale jääda) kartulikas-

vatus tuntavalt vähenema ja hind tõusma peaks. Veel kaugemale oma efekujutuses valmistushinna alandamise suhtes on „Kaja“ läinud, leides, et kõik piiritusvabrikud tuleks sulguda ja nende asemel Tallinna asutada uus vabrik. Eestis ei leiduks vististi küll põllupidajat, kes niisugusel tingimisel kartulikasvatust müügi otstarbel tähendatud vabrikule jatkaks, ja viimasel tuleks Tallinna juurevilja turu hinnaga arvestada.

Produktsioonikulude vähendamine piiritusvabrikute arvu piiramise abil ei tohiks mingil tingimisel aset leida, kuna selle all põllukultuur rängalt kannataks. Kahju, mis arvurikkaile väikepõllupidajaile neile lähedate piiritusvabrikute sulgumisega sünnib, on palju suurem, kui kokkuvõid, mis selle korralduse tagajärjel saadakse. Sulguda tuleks ainult niisugused vabrikud, mis praaka täielikult ära ei kasuta.

Teisi autori ettepanekuid, mis sihitud piirituse tarvitamise tõstmiseks tehnilisteks otstarbeteks, tuleb igatpidi toetada. Denatureeritud piiritust kõõgitarbeks, valgustuseks, auto ja muuks otstarbeks peaks veel odavamalt müüdama, kui praegu seda tehakse.

Lõpuks ei saa tähendamata jätta, et statistiliste andmete käsitlemisel on eksitus juhtunud: 1923. aastal on denatureeritud piiritust müüdud 1.022.016 kraadi, mitte aga 200.000 kraadi, nagu artiklis näidatud.

Kaheksatunnilise tööpäeva küsimus töökonverentsil.

Valitsuste esitajate seletused.

M. Martina.

IV.

Meie kolmepäevased läbirääkimised on tunnistuseks asja väärtusest ning meie organisaatsiooni jõust. Meil oli üheskoos võimalik seisukohta selgitada, põhjendusi vastastikku kaaluda ja teid otsida, kuidas rahulepingu XIII osa võimalik oleks teostada.

Kuna meil võimalik on, selle suure küsimuse erikülgi harutada, tahaksin mina — eelkõnelejate teateid aluseks võttes — isegi veel vähe kaugemale minna. Ma tean, et see vaieldusteks asja võib anda ja et neid rohkesti nagu seeni esile võib tulla. Aga — kui minu seisukoht Saksamaa vastu

täna niisugune on, siis võib ta homme Prantsusmaa vastu niisamasuguseks saada. Kuid see oleks eba-aus, kui mina omal kohal tött ei ütleks.

Peale selle, kui Saksamaa oma seisukoha üle seletuse andis, kuulsime meie ka terve rea teiste valitsuste teadaandmisi.

Herra Godard ütles: „Meie hoiame tööaja- ning uuestiülesehitamise küsimused lahus, ja me oleme oma laastatud maakonnad 8-tunnilisest tööpäevast kinni hoides üles ehitatud“. — Ka Tschechoslovakia poolt kinnitati, et sealgi majandusline uuestiülesehitamise töö ja rahandusline tervendamine ilma sotsiaalpoliitikal kahju tegemata läbi on viidud. Ka Poolamaa ei loobu 8-tunnilisest tööpäevast raskel rahanduse kriisi ajal. Ka Austria eeskuju on tähtis nimetada, kus rahvasteliidu nõusolekul ja selle abiaktiooni ajal sotsiaal seadusandlust ei puudutatud. Ma võiksin veel terve rea maid nimetada. Belgia olukord on Prantsuse omaga sarnane. Isegi laastatud maakondade uuestiülesehitamise silmapilgul jäi 8-tunniline tööpäev puutumata.

Saksamaa ütleb, temal olla ilma oma töökorraldust muutmata võimata, heakstegemismaksusid maksta ja ühtlasi oma majandust üles ehitada. Dr. Leymann kinnitab majanduslike seisukorra suunas, et rahva vajadusi veel rohkem piirata täitsa võimata olla ja et valmistuse suurendamiseks paratamata vaja olla tööpäeva pikendada. Inglismaa esitajate poolt küsiti, kas siis mitte võimalik ei ole, valmistust ilma tööaega pikendamata tõsta? Selle küsimuse juures vaieldakse väga. On küllalt juhtumisi, kus majanduslike muudatuste ja tööanduste paremini korraldamise teel valmistuse suurendamine kahtlemata võimalik on; on aga ka niisuguseid seisukordi, kus ruttu ja ilma pikemat aega nõudvate muudatuste läbiviimata raske on, töösaadust tõsta. Mina ütlen ainult, et pikema ajajärgu lõpul sotsiaalsete paranduste tagajärjel töösaadus kahtlemata parem ja rohkem on. Seda tõendavad kogemused.

Olgu igatahes meeletuletatud: Saksamaal on võimalik niihästi uut materjali ja häid vabrikuid laimata töövahenditega kasutada, nagu ametlikult kindlaks on tehtud. Asjatundjate aruanne kinnitab näiteks, et Saksamaa 1919. a. saadik oma valmistusvahendisi on parandanud. Asjatundjad on Saksamaa raudteede seisukorda uurides otsusele tulnud, et sealne raudteesüsteem teatava toredusega korda on seatud ja et telefoni- ning telegrafi ühenduste juures

kõigeuamad ja moodsamad vahendid tarvitusele on võetud. Nõndasama on sadamad ja kanalid ajakohaselt korda seatud, kuna töösturid oma tööandusi nõnda on täiendanud ja parandanud, nii et väga suures tööstuse osas valmistuse võimalused paremad on kui enne sõda. Aga oletame, et mõnes tööstuses, nagu näit. mäetööstuses, tööaja pikendamine mõneks ajaks mõõdapääsemata on. Selle küsimuse üle on nõukogu juba jaanuarikuul s. a. aru pidanud.

Saksamaa poolt üteldakse, et heakstegemismaksud ja majanduse ülesehitamine tööaja pikendamist vajavad.

Seda kuuldes astusin mina vahele ja küsisin:

„Missugusel viisil on teised rahvad ametlikult kindlustatud ja missugused tagatised on neil selleks, et pikendatud tööajaga lisavalmistus heakstegemismaksude kasuks läheb, et sellega mitte kaugemale ei minda, kui paratamata vaja on ja missugused tagatised on selleks, et Saksamaal mitte võislus ei teki, mis teistele kardetav võiks olla? Mina kõnelen tagalistest. Kui kõik riigid 1920 a. saadik Washingtoni konventsiooni oleksid vastu võtnud, oleks lihtne asi olnud, Saksamaale rahvusvahelise kokkuleppe põhjal luba anda, oma tööaega pikendada. Sellega oleksid teised rahvad kindlustatud olnud, et Saksamaa oma töökorraldust ainult ajutiselt muuta võib. Kuna mina seda ütlesin, hakati kohe kontrollist kõnelema, ja minul on küllalt arusaadav, et niisugune valve Saksamaale soovitatav ei ole. Kui ma sedavõrd rumal oleksin olnud ja tõepoolest niisugusest kontrollist oleksin rääkinud, siis oleks see pahameel kõnedes ja ajakirjanduses arusaadav, ja õigustatud olnud. Saksamaal on juba nõndapalju ja nii mitmesugust kontrolli, et seda kardetakse. Mina ei nõua niisugust kontrolli mitte, kuigi minu aruande lauseid nõnda mõistetakse. Aga mina ütlen, et praeguste vahekordade juures paratamata tarvilik on — peale siin kuuldavale toodud väidete — teistele rahvastele kinnitada, s. o. usutavaks teha, et see korraldus tõepoolest ainult ajutine on ja et seda mitte ei pikendata.

Herra Rhys Davies luges siin asjatundjate aruandest paar kohta ette, mille kohta ta arvas, et need otsused peale Saksamaa valmistusvõimaluste põhjalikku tundmaõppimist on vastu võetud. Ka mina juhin selle aruande VIII a esimese osa peale tähelepanu: „Meie tunnistame täielikult, et rahulepingu põhimõte seisma peab jääma,

mille järel Saksamaa maksud ja koormatused ainult tema majanduslike tegu jõu tõusmisega käsikäes tõusta võivad. Aga võimalik ja soovitatav on, et liitriigid Saksamaa igast tegu jõu tõusust ühe osa enestele saavad." Ja edasi, art. VIII b esimeses osas ütlevad asjatundjad: „On vastuvõtmata ja ei kuidagi soovitatav, et liitriigid võlausaldajatena ja tarvitajatena sõjamaksude koorma all rängemini peaksid kannatama, kui Saksa kaubatarvitaja (-kulutaja) ja et nemad valmistajatena võistluses nõrgematena esinema peaksid, kui Saksa võistleja, sest et nende (-liitriikide) palga- ja üldised kulud Saksa valmistuskuludest kõrgemad on“.

See on asjatundjate põhimõte, kes Euroopa majanduslik tasakaalu kõikuma panna ei taha. Oma otsustes lähevad nemad sellest vaatekohast välja, et teatavat tasakaalu ette näha, mis Euroopa riikide majanduselus paratamata tarvilik on. Ja Saksa majanduse uuesti ülesehitamine on ju ikkagi ainult üks punkt kogu Euroopa ülesehitamises.

Kui aga mainitud tasakaal niisuguste määruste läbi paigast ära nihutatakse, kui Teil sel silmapilgul, kus Teie asjatundjate ettepanekud vastu võtate, midagi sellesarnast otsustate, mis asjatundjate otsuste vastu käib, siis peab Teil selge olema, missugune vastutus sotsiaalselt ja töö seisukohast vaadates Saksamaa peale langeb. Seda anaksin mina Teile mõtlemiseks. — Missugune organ on selleks olemas, et asjatundjate otsused Saksamaa kohustuste suunas ja Saksamaa enese kaastegevusel maksta panna? Seda küsimust puudutab üks ettepanek, mis alles töökomisjoni käes harutada on.

Meie ei taha Saksamaale mingisugust rahvusvahelist kontrolli ega valvet peale panna, küll aga tunnistame meie tagatise tarvilikuks, mis rahvusvahelise kokkuleppe teel saavutatud oleks ja mis asjatundjate otsuste täideviimise kindlustaks. Isegi sel puhul, kui heaksteigemiskomisjon mainitud otsuste täideviimise oma kätte võtab ja kui ta kõige hea tahtmisega majanduslik tasakaalu kindlustada tahaks, oleks rahvusvahelise töö-organisatsiooni tagatis siiski ilma kindluseta. — Kui kaugelt võib heaksteigemiskomisjon majanduslik tasakaalu kõikumiste eest hoida, millal, kuidas võib ta vahele astuda? Kui tema kord oma ülesande lõpule on viinud, kas pööratakse siis uuesti rahvusvahelise kõikvõimsa puutumatus poole? Mina jõuan ikkagi selle juure, et meil ainult üks otsekohene tee ja

üks võimalus on, mis kõigile maadele 8-tunnilise tööpäeva alleshoidmise kindlustab, ja see on meie konventsioonide (kokkulepete) ratifitseerimine, kinnitamine.

Sellepärast peame konventsioonide vastuvõtmist kiirustada püüdma. Ja mina usun, et konverents nõndasama nagu mina siit kõnetoolilt ettekantud seletusi lootusega ter- vitas.

Prantsuse tööminister andis teada, et Prantsusmaa tööaja kokkulepet valmis on kinnitama, s. o. tema eeldab, et parlament mainitud seaduse vastu võtab. Nõndasama andis Inglise valitsuse esitaja oma valitsuse nimel teada, et alamkojale — hoolimata selle tööde rohkusest — võimalikult pea seaduseelnõu ette pannakse, mis seaduslikkudele nõuetele vastavalt — Washingtoni kokkuleppe vastuvõetaks tunnistab. Täna- sed ajalehed kinnitavad uuesti, et Inglise tööminister oma eesmärgile kindlaks jääb ja et ta — hoolimata majanduslistest raskustest, mida ta ei salga — mainitud seaduseelnõu parlamendile vastuvõtmiseks esitab. Belgia andis teada, et tema 8-tunnilise tööpäeva seadus Washingtoni kokkuleppele vastab ja et ta üldisele meeleolule vastu tulla ning Washingtoni konventsiooni ratifitseerida tahab. — Herra N o - l e n s rõhutas, et meie põhiseadus riikidele seda kohustust peale ei pane, et riigid kõik ühelajal (ühe korraga) peaksid kinnitama, ehk et nad üksteise vastu selles mõttes kohustatud oleksid, ja tema soovitas mõ- telda, kas niisugune põhiseaduse muutmine tarvilik ei oleks. Kuid tema ei jäänud kindlasti selle juure, vaid näitas täie selgu- sega, et sellesarnasest enestevahelisest kok- kuleppest küllalt olla võiks, nagu suure- mad tööstusriigid isekeskis juba sobinud on. Oleks ju mõeldav, et mainitud riigid teatava aja kohta kokku lepiksid. See ei tarvitseks ju ratifitseerimise aeg olla, vaid võiks juba sellegagi leppida, kui teatava konventsiooni vastuvõtmise ettekuulutami- sega ratifitseerimisele soodne liikumine aluse saaks. Sellest võiks vastastikune kindlustus areneda.

Kui teatavad konventsioonid selkombel Prantsusmaal, Inglismaal, Belgias ja — mina loodan — ka Hollandis vastu võetakse — olgugi et praegu mitmesugused erandid ar- vesse võtta tulevad —, kas on mõeldav, et Saksamaa niisugusel korral omapoolse vastuvõtmisega veel viivitab? Mina tuletan meele, et Saksa riigipäeval viimaste kuude kestel terve rida sooviavaldusi avalikuks on saanud, millega 8-tunnilise tööpäeva kok-

kuleppe ratifitseerimist nõuti. (Peale töökonverentsi lõppu esines sotsialdem. rühm riigipäeval arupärimisega – valitsuselt Washingtoni tööaja kokkuleppe kinnitamist nõudes. M. M.). Praegu valmistatakse rahvahääletamist selle kasuks ette ja Saksa tööliste esitajad avaldasid asjatundjate komisjonile soovi, et Washingtoni kokkuleppe ka Saksamaal maksuma pandaks. Kui Saksamaal asjatundjate otsuste suunas soodne õhkkond tekib, siis tuleb sealgi 8-tunnilise tööpäeva kokkuleppe vastuvõtmine. Mina ei usu, et siis enam ühiskondlikeski suunas selle vastu oldaks.

Herra Nolens'i poolt soovitatud kokkuleppe on võimalik ja see on täna kergem läbi viia, kui mõne kuu eest. Kui meie seekord mõjuva aktsiooni mõttes samme astusime, oligi meil juba üheaegne vastuvõtmine mitme riigi poolt sihiks. Aga seekord vaieldi alles 8-tunnilise tööpäeva põhimõtete üle ja kõneldi selle revisjonist. Täna lubavad tähtsamad riigid kokkuleppe nõnda vastu võtta, nagu ta on. Ütles ju Prantsuse tööminister, et Washingtoni kokkuleppe tarbeks paenduv küllalt on. Kuna põhimõtte küsimus enam takistusi ei tee, on kokkuleppe saavutamise üheaegseks ratifitseerimiseks võimalik. – Mina olen lõpul. Ma tahtsin ainult rahvusvahelise töötoimkonna seisukohalt nendes küsimustes selgitada. Ma ütlen veel kord, et ametlikust kontrollist Saksamaal kunagi juttu ei ole olnud. Kuid me peame selleks rahvusvahelise julgustuse leidma, nagu rahutumaks saanud rahvad Saksamaa poolt nõuda võivad – üheskoos heakstegemiskomisjoni ja asjatundjate otsustega. Selles suunas on kõige tähtsam see, kui suured tööstusriigid tööaja konventsiooni ühtaegu vastu võtavad. See rahuldaks konverentsi kõige enam.

Ma pööran veel kord Teie poole. Rahvusvaheline töötoimkond võib kõiki teid ja abinõusid tarvitada, millest hr. Nolens rääkis. Aga sellest ei ole küllalt. On vaja, et kõik kolm töökonverentsi erigruppi oma kindla usuga kordaminekut toetaksid, see on, mida meie vajame.

Valitsuste poolt ütles hr. Rhys Davies oma valitsuse nimel, et töölisilma tähtsam võit peale maailma sõda lühem tööaeg ja sellega kättesaadud vaba aeg on. Õigusega juhtis ta selle peale tähelepanu, et ühiskonna vahetõrgete püsivus kõikuma lööb, kui töölistelt seda võitu ära kiskuma hakataks. – Tööandjate grupist teatasid mitu meest, et nemad – mõningate muuda-

tuste soovi peale vaatamata – 8-tunnilist tööpäeva tunnustavad ja et nemad oma kogemuste peale toetades 8-tunnilist tööpäeva ühiskonnale kõige kohasemaks tööajaks peavad, ning et nad sellest kõige paremaid tagajärgi ootavad.

Teadagi, et töölisel oma usku 8-tunnilise tööpäeva suunas siin kordavalt on kinnitanud. Selle kohta tahan ma järgmist lisaks ütelda: Hiljuti kirjutas üks tuntud kirjanik, et tööliste usk 8-tunnilise tööpäeva suunas ikka veel poliitilise usu värvi olla. Ollakse enam võitluse põhjustel 8-tun. tööpäeva poolt. Aga kui nõnda suured tööliste hulga mõnesuguste silmapilklike raskuste pärast 8-tunn. tööpäevast nii kergelt loobuvad, nagu me seda nii mitmel maal näeme, ilma et nad märkaksid, et nad sellega uue, parema elu võimalused käest ära annavad, pean mina kurvastades ütleva, et 8-tunniline tööpäev veel mitte tööliste südamesse ei ole tunginud ja et veel väga palju kasvatus- ning silmade selgitamise tööd teha on... Konverentsil nähtavale tulnud raskuste peale vaatamata sel silmapilgul, kuna Euroopas esimesed rahu-ilmuvused nähtavaks saavad, kus kokkuleppe võimaluste õhk lehvima hakkab, sellel silmapilgul on ka tarvilik 8-tunnilist tööpäeva tunnustada, selle põhjapaneva reformi teostamise juure asuda, mis rahvusvahelisel tööorganisatsioonil aluseks on ja millest uus aeg, lootuse ja usalduse aeg, võrsuma peab.

Kauakestvad kiiduavaldused kogu saalis. Juhataja, hr. Hjalmar Branting, kuulutab läbirääkimised direktori aruande II osa suunas lõpetatuks, konverents läheb päevakorra järel edasi.

* * *

Et töötoimkonna direktori ja teiste kartused põhjendatud olid ja on, sai varsti peale konverentsi lõppu selgeks: Saksamaa tööpäeva pikendamise eeskujuga ei annud Poola töösturitele enam rahu, vaid nad tegid ka Poola-Ülem-Silesias 8-tunnilisele tööpäevale lõpu! Kuna Poola valitsuse esitaja, herra Sokal, töökonverentsil 25. juunil ütelda võis, et valitsus ettevõtjate pealekäämistele vastu oli pannud ja 8-tunnilise tööpäeva rikkumise nõudmised tagasi oli lükanud, teatasid ajalehed varsti peale töökonverentsi lõppu, et selles osas Ülem-Silesias, mis Poola kätte langes, Saksamaa eeskujul tööpäeva pikendatud. Ühtaegu teatati aga ka, et töölisel Poola-Ülem-Silesias tööpäeva pikendamise kavatsusi üldise streigi abil tagasi lüüa mõtlevad.

Mis täna Poolamaal sünnib, võib homme kusagil mujal korduda! Sellepärast on kartused väga põhjendatud.

Kas Saksamaa töölised Washingtoni tööaja kokkulepet juba nüüd seadusena läbi viia suudavad, ja kas Londoni nõupidamistel ka seda küsimust lahendada püütakse ja suudetakse, seda näitab ligem tulevik.

Riigi raudteede 1923. a. tegevusest.

E. Timma.

I.

Allpool toome tähtsamad väljavõtted riigi raudteede (laiaroopaline ja Liiva-Nõmme-Vääna, Tamsalu-Paide ja Valk-Koiküla kitsaroopaliste) 1923. aasta tegevusest esiti osakondade järele ja lõpuks võrdleva üldkokkuvõtte.

Raudteede võrgu üldine pikkus ühes kõigi jaama ja haruteedega oli 31. detsembriks 1923. a.:

1. Laiaroopalised teed:

1133,8 kilomeetrit, sellest peateid (magistraalliinid) 665,8 klm. ja eratecharusid ja eraasutuste käes rendil olevaid teeharusid 105,6 klm.

Laiaroopalised teed jagunesid järgmistesse magistraalliinidesse:

1. Keila-Haapsalu	77,543 klm.
2. Keila-Baltiski	22,195 "
3. Keila-Tallinn	26,834 "
4. Tallinn-Tapa	77,564 "
5. Tapa-Narva-Vene piir	141,563 "
6. Tapa-Valk	195,413 "
7. Valk-Irboska-Vene piir	122,891 "
8. Valk-Läti piir	1,850 "
Kokku	665,853 klm.

2. Kitsaroopalised teed.

Pikkus ulatas 261,3 klm. peale, millest eksploateeritavaid peateid - 119,4 klm., haruteid 37,9 klm. ja eratecharusid ja eraasutuste käes rendil olevaid teeharusid - 2,6 klm.

Liinide järele jagunevad kitsaroopalised:

1. Liiva-Nõmme-Vääna	22,080 klm.
2. Tamsalu-Paide	48,583 "
3. Valk-Koiküla-Mõniste	48,806 "
Kokku	119,469 klm.

Aasta jooksul suurenes selle hulgas kitsaroopaline raudtee 15 km. võrra, end. Valk-Marienburg-Stockmanshofi (Liivi) juureveo teecharu osa ühendamise tõttu Valga-Eesti territooriumi kaudu, ühendades Valga jaama Eesti maaala kaudu Koiküla-Mõniste teega.

Administratiivselt on raudteed jaotatud 6 tee ja ehituse jaoskonda: Nõmme, Tallinna, Tapa, Narva, Tartu ja Valga.

Maakondade järele jagunevad raudteed järgmiselt, arvesse võttes peateede pikkust:*)

Maakonnad:	Raudteede pikkus km.
1. Lääne maakond	44,6 km.
2. Harju "	151,3 "
3. Viru "	158,9 "
4. Järva "	111,9 "
5. Pärnu "	- "
6. Viljandi "	- "
7. Tartu "	108,1 "
8. Valga "	96,9 "
9. Võru "	82,4 "
10. Petseri "	31,2 "
11. Saare "	- "
Kokku	785,3 km.

Raudteede pikkus iga ruut kilomeetri maaala peal ja iga 1000 elaniku kohta on näidatud järgmises tabelis, kus arvesse on võetud peateede pikkus: **)

Maakonnad:	Kokku laia- ja kitsaroopal.	
	100 ruut km. peale km.	1000 elaniku peale km.
1. Lääne maakond***)	0,94	0,59
2. Harju "	2,67	0,69
3. Viru "	2,15	1,06
4. Järva "	3,74	1,92
5. Pärnu "	-	-
6. Viljandi "	-	-
7. Tartu "	1,53	0,64
8. Valga "	6,41	2,44
9. Võru "	2,04	1,00
10. Petseri "	1,65	0,51
11. Saare "	-	-
Üle riigi	1,65	0,71

*) Märkus: Pärnu-Tallinna kitsaroopaline raudtee ei ole arvesse võetud.

**) Arvesse on võetud üldine pindala ühes maaalaga mis järvede ja saarte all on.

***) Märkus: Andmed Lääne, Viru, Tartu, Valga, Võru ja Petseri maakondade kohta on täpsed kogu raudteede kohta riigis, sest nendesse maakondadesse Pärnu-Tallinna raudtee ei puutu.

Raudteed said liinide järele liikumiseks vaatud:

1. Tallinn-Tapa-Narva liin 24. okt. 1870. a.
2. Tapa-Tartu „ 28. nov. 1876. a.
3. Tartu-Valk-Irboska „ 22. deits. 1889. a.

Ülesõidu kohti on laiaroopalisel 594, nendest on 35 tükki valvega, kitsaroopalisel – 191, mis kõik valveta.

Aruande aasta jooksul on juure ehitatud laiaroopalist teed 6,4 km. Suuremad tööd sel alal on tehtud Tallinna sõlme ja sadama teede võrgu laiendamiseks, kus uusi teid on juure ehitatud üleüldises ulatuses 4,3 km. Teine osa juureehitatud teid langeb peaaesjalikult Narva, Tartu ja Valga jaamade peale.

Kitsaroopalisi teid on aruande aasta jooksul juure ehitatud 3,1 km., sellest langeb suurem osa Valga jaama ja liiprite imbutustehase (Valgas) teede peale.

Aasta lõpul võeti teedeministeriumilt üle ja avati eksploateerimiseks Valk-Kaag-järve-Koiküla teeharu, mis teedeministeriumi arvel insener J. Simpmann-Vambola poolt ehitati ühenduse loomiseks Eesti piirides Koiküla-Mõniste teeharuga. Teeharu üldine pikkus on 15,4 km.

Ära lahutatud on aasta jooksul laiaroopalist teed 2,2 km. ja kitsaroopalist 8,1 km., viimast peaaesjalikult Tallinna sõlme ja Nõmme kindluse teeharudest.

Tee ja ehituse osakonna ülema aruandest on näha, et lähemas tulevikus tulevad mõned suuremad jaamad ja sõlmepunktid täiesti ümber ehitada, sest nad ei vasta praeguse aja nõuetele ja oma teede pikkuse juures ei võimalda rongide kiiret läbilaskmist ja saavad kergesti ummistatud. Esi-meses järjekorras tuleks ümber ehitada Tallinna, Tapa ja Tartu sõlmed. Mõnedes jaamades kavatsetakse jaama teid pikendada, et võimalik oleks rongide koosseadet kuni 65 vagunini vastu võtta. Niisuguseid jaamasid on Narva-Tallinna vahel 4, kus eeskätt transiidi läbilaske võimalust suurendada tuleb.

Samuti mitterahuldavad on ka välja-vaated tee seisukorra kohta. Kauakestev sõjategevus ja sellele järgnev revolutsioon avaldasid sügavat mõju raudtee seisukorra peale, sest 1914. a. algades olid kõik suuremad parandustööd seismas, mille tõttu tee seisukord oli sarnane, et kohati sõidukiirust tuntavalt piirata tuli. Aruande aastal on pealisehituse kapitaalparandusega algust tehtud, mis otstarbeks vanu kulunud nõrke roopaid, mis raudtee ehitusest saadik juba tee sees olnud, uue tugevama tüübi vastu ümber vahetama hakati. Nii on Tallinna-Nõmme jaamade vahel 7 km. ja Vägeva-Tartu vahel 9 km. peateed uue roobastiku peale ümber ehitatud; kõlbmata sideosad on välja vahetatud umbes 100 km. ulatuses.

Kroonika.

Eesti.

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaga.

Juulikuu jooksul on raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksportkaupe.

108 vagunit ajalehpaberit, 1 vag. segakaupa, 18 vag. masina osasid, 1 vag. vineer tooliplatesi ja 1 vagun majakraami.

Kokku 129 vag. kaupasid ja 8 vag. viljakaitse lükkisid (raudtee oma laadimise abinõud).

2. Transiitkaupe.

3 vag. terastraati, 2 vag. smirgelkivi, 7 vag. võitündri osasi, 4 vag. koorelahutajaid, 8 vag. anilina-värvi, 25 vag. segakaupa, 5 vag. paraffiini, 1 vag. sigareti paberit, 1 vag. raudtorusid, 15 vag. heeringaid, 2 vag. kalevit, 1 vag. raamatuid ja 1 vag. ban-daashe.

Kokku 71 vag. kaupae.

Sama kuu jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud:

56 vag. Siberi võid (nendest 9 jäävagunitega), 32 vag. linu, 20 vag. otre, 58 vag. sigurid, 137 vag. rukist, 1 vag. lääitse, 1 vag. takku, 2 vag. hobuse-jõhve, 1 vag. kaltse, 1 vag. sinepiit, 5 tsisterni naftat, 2 vag. vanu kõisi, 1 platvorm autodega, 1 vag. linnu-sulgi, 2 vag. tooreid loomanahku ja 19 tsisterni petroleumi.

Kokku 337 vag. kaupasi.

Kaubandusline läbikäimine Lätimaaga.

Juunikuu jooksul on raudteed mööda Valga jaama kaudu Lätimaalt Eestisse tulnud:

2 vag. takku, 22 vag. segakaupa, 4 vag. vedru-äkkeid, 3 tsisterni bensini, 1 vag. riiet, 1 vag. klaas-kaupa, 2 vag. rauda, 1 vag. viljapuid, 1 vag. kriitit, 4 vag. suhkurt, 1 tsistern petroleumi, 3 vag. paberit, 1 vag. hobuseid, 1 vag. plekknõusi, 3 vag. heeringaid.

1 vag. majakraami, 2 vag. raudkette, 1 vag. ränkivi, 3 vag. kaeru ja 1 vag. kalitse. (väljaveo andmed v. E. M. nr. 31).

Kokku 58 vagunit kaupa.

Juulikuu jooksul on Eestist raudteed mõõda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

79 vag. tsementi, 19 vag. segakaupa, 17 vag. elus sigu, 8 vag. elus sarvloomi, 4 vag. vasikanahku, 2 vag. majakraami, 3 vag. hobuseid, 2 vag. puuvilla riidet, 1 vag. metallkaupa, 1 platvorm autoosadega, 1 vag. Tartu „Pain Normali“ vabriku kúpsetatud tera-leiba, 1 vag. puust mõõblit, 1 vag. hobusejõhve ja 3 platvormi masina osadega.

Kokku 142 vagunit.

Sama kuu jooksul on Lätimaalt raudteed mõõda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

9 vag. suhkurt, 8 vag. heeringaid, 4 tsisterni bensiini, 24 vag. segakaupa, 1 vag. raudnaelu, 1 vag. pappi, 1 vag. nisujahu, 1 vag. raudtraati, 1 vag. majakraami, 1 vag. masinaid, 2 vag. rukist, 1 vag. nahku, 3 vag. rauda, 3 vag. emailleeritud nõusi, 3 vag. klaaspudelisi ja 2 vag. hobustega.

Kokku 65 vagunit kaupe.

Ametlikud teated kaubandustööstus-ministeeriumilt.

Soome.

Puuturul. Neil päevil on Soomes harilikud riigi metsaoksjonid Oulu, Tampere ja Viipuri linnades korraldatud. Ostjaid oli see aasta vähem ja olid nad rohkem tagasihoidlikud kui varemalt. Põhjuseks on olnud praegused madalad hinnad eriti Inglise ja Belgia turul, ning Saksa ja entente selgitama vahekorid.

Ei Oulu oksjonis madalaid hindu pakuti, oleneb sellest, et Rootsi firmad, kes alati on enampakkumistega Soome firmadega konkureerinud, selkorral ära jäid. Tampere oksjonis pakkus riik 289.570 väärtpuud, 42.164 tükkki paberipuud ja 4990 m³ väiksemat puud. Hind varieeris 1:20 Smk:st kuni 4:33 Smgani kubikjalalt ja oli saepuude keskmine hind Smk. 39:70 kännult. Sellega hinnad 40-60% võrra odavamad kui eelmisel aastal. Viipuri oksjonil olid hinnad veidi kõrgemad.

Tänavu aastane müümiseks määratud toodang on rehkendatud 900.000 standarti peale. Sellest on müüdüd siamaani 600.000 stand. On arvala et osa toodangust jääb järgmisel aastal müüa. Metsatöösturite selts on hotatanud oma liikmeid müümisega mitte rutata, vaid jääda ootavale seisukohale, seni kui turg saab soodsamaks. Tuleva aasta produktsiooni on otsustatud vähendada 25% võrra.

Mis hindadesse puutub, on need olnud viimasel ajal järgmised:

Mänd	3x9	17	naelsterl.	stand.	fob.
	2½x7	16	"	"	"
scanflings	14	"	10	shill.	"
plansheft	14	"	"	"	"

Kuusk	3x9	14	naelsterl.	10	sh.	stand.	fob.
	2½x7	14	"	"	"	"	"
scanflings	12	"	"	"	"	"	"

Daani.

Daani erapangad a. 1923. Daani statistikadepartemang andis neil päivil välja ülevaate kõigi Daani erapankade tegevuse kohta a. 1923. Selle sisu on kokkuvõttes järgmine.

Daani erapankade üldarv 1923. a. lõpul oli 189. Ärliste operatsioonide ulatuse vähenemise tõttu olid nende sissetulekud ja väljaminekud a. 1923. vähemad kui a. 1922. Bruttokasu a. 1923 oli aga siiski umbes sama suur kui a. 1922 - ca 50 miljoni Dkr. Seda tuleb peaaegselt seega seletada, et diskontoprotsent a. 1923 (5,7%) suurem oli kui a. 1922 (5,1%). Ka läks korda kulusid a. 1923 ca 3 miljoni Dkr. võrra vähendada.

Kasu tegi a. 1923 22,8% ja a. 1922 12,9% aktsiakapitaalast (ca 385 miljoni Dkr.) välja. Vähemates pankades oli 1923. a. kasuprotsent 1922 a. omast tublisti, mis sellest tuli, et need pangad 1923. a. palju vähem teenisid kui eelm. aast., kuna nad samal ajal suure hulga kasust mitmesugusteks mahakirjutamiseks tarvitasid ja oma kulusi ainult vähemal määral vähendada võisid.

Mahakirjutused tegid a. 1923 ülepea 59,9 miljoni Dkr. välja, kuna eelm. aast. aga ülepea 265,1 miljoni Dkr. maha kirjutati. 1923. a. mahakirjutuste summat langeb 36,7 miljoni Dkr. ainult Landsandsbank'i peale, kuna kõik teised pangad kokku 23 miljoni Dkr. maha kirjutasiid.

Pankade kogubilans vähenes 1923. a. 154,7 miljoni Dkr. võrra (4301,8 milj. Dkr. pealt 4147,1 milj. Dkr. peale). Väljalaenuid vähenesid 116,2 miljoni Dkr. võrra (2853,8 milj. Dkr. pealt 2737,6 milj. Dkr. peale) ja sisselaenuid 108 miljoni Dkr. võrra (3066,7 milj. Dkr. pealt 2958,7 milj. Dkr. peale).

Väljamaa korrespondentide bilans, mis 1922. a. lõpul 109,9 miljoni Dkr. suurust saldod Daani pankade kasuks näitas, vähenes 1923. a. jooksul 34,8 miljoni Dkr. peale. Need arvud näitavad aga ainult neid saadaolevaid summasi, mis väljamaa rahas. Ülepea suurenes Daani pankade kogu nettovõlg (nii Daani kui väljamaa rahas) väljamaale 1923. a. jooksul 8,3 miljoni Dkr. võrra (179,1 milj. Dkr. pealt 187,4 milj. Dkr. peale).

Pankade 1923. a. aruanded näitavad, ütleb statistikadepartemang oma ülevaate lõpul, et sõjaaegne inflatsioon sisse- ja väljalaenuid vähendamise ja aset leidnud mahakirjutuste tagajärjel vähenemas on. See on aga kassasummat tublisti vähendanud ning suure tagasihoidlikkuse uute krediitide andmise suhtes esile kutsunud.

Daani tekstiiltööstuse seisukord. Daani puuvillatööstuses valitseb praegu seisak. Puuvillahindade tõus ilmaturul on puuvillatööstuse saaduste kallinemise esile kutsunud, ning neid ostetakse - odavamate aegade ootusel - praegu väga vähe. Et sarnaste olude juures mõtet pole laagris olevate kaupade hulka suurendada, siis jästavad puuvillavabrikud 166 ajutiselt seisma. Kalevivabrikutel on aga talveritete valmistamisega palju tööd. Ka trikootavabrikud töötavad läie auruga, ning nende saadused on juba väljamaa omad Daani turult täiesti välja tõrjunud.

Teated ettevõtete tegevusest.

Eesti-Prantsuse Pank, Tallinn, on oma läinud tegevusaasta puhtakasuga Emk. 399,3 tuh. lõpetanud. Läinud aasta on tulusid saadud (tuh. Emk.): saadud 0/0 0/0 - 2.185,2, komisjon ja kursirahad - 4.173,3; kulusid on olnud: juhatus- ja ärikulusid - 4.922,9,

makstud 0/00 ja komisjon - 865,2, kahlaste võlgade kustust. - 170,9. 28. juulil s. a. peetud peakoosolek otsustas 10% puhaskasust kui ka ülejääki, peale riigimaksude äraõendamist, määrata tagavara-kapitaaliks. Äriseis 31. det. 1923. a. Emk. 45.253,3 tuh. Tähtsamate arvete seis oli (tuh. Emk.) kassa ja jooksv. arved teistes pankades - 1.997,3, vääripaberid ja välisraha 1.713,1, diskonteeritud vekslid ja laenu 10.060,7, korrespondendid - 24.676,8, aktsiakapitaal - 20.000,0, hoitusummad - 15.728,9, korrespondendid - 5.066,7.

Eesti turba ja mineraalide ümbertöötamise a/s „Esturmin“ on kaubandus-tööstusministeeriumiga lepingu sõlminud, mille põhjal esimesele õlikivi kasutamise konsessioon 50 aasta peale on antud, maa-alal, mis Viru maakonnas asub.

Ärikalender.

29. augustil.

Eesti tööliste kinnitushisuse erakorraline peakoosolek kell 5 p. l. Vabrikantide Ühisuse ruumides, Vana-Viru tän. 12.

30. augustil.

A/s „Asserin“ portland tsemendivabriku aktsionäride erakorraline peakoosolek kell 12 l. Merepuiestee 17.

1. septembril.

Puutööstuse aktsiaselts „Narova“ aktsionäride erakorraline peakoosolek kell 4,30 p. l. Narva mnt. 27. seltsi ruumes.

2. septembril.

A/s masinaehitusvabrik „Franz Krull“ aktsionäride teiskordne peakoosolek kell 4 p. l. Kopli tän. 28.

Tähtsamad enampakkumised.

Metsaoksjonid.

16. septembril 1924. a. Võlla vallamajas, Audru metskonnast 40,80 tiinu, 62 tüki, hinnatud 2.350.535 mk.

17. septembril 1924. a. Võlla vallamajas, Audru metskonnast, 55,37 tiinu, 61 tüki, hinnatud 3.332.741 mk.

18. septembril 1924. a. Tallinnas, maakonna metsaüleva kantsleis, S. Roosikrantsi t. nr. 12, Rooküla metskonnast 61,02 tiinu, 36 tüki, hinnatud 3.689.921 mk.

19. septembril 1924. a. Võru vallamajas, Võru metskonnast 13,95 tiinu, 19 tüki, hinnatud 962.894 mk.

22. septembril 1924. a. Avinurme vallamajas, Avinurme metskonnast 112,26 tiinu, 108 tüki, hinnatud 3.238.178 mk.

23. septembril 1924. a. Vana Varbla metskonna metsaüleva kantsleis Mõtsu metskonnast 72,83 tiinu, 43 tüki, hinnatud 2.391.232 mk.

24. septembril 1924. a. Paiküla vallamajas Kooriküla metskonnast 68,57 tiinu, 35 tüki, hinnatud 3.139.588 mk.

26. septembril 1924. a. Viljandi vallamajas, Põltsamaa metskonnast 84,42 tiinu, 43 tüki, hinnatud 4.761.142 mk.

Ligemaid teateid müügile tulevate metsatükkide üle annavad kohalikud metsaülevad ja metsade peavalitsus, Tallinnas, Kiriku tän. nr. 4.

Eesti Pank (Tallinn, Vabaduse puistee nr. 3.), suusõnalisel, 26. augustil s. a. kell 12. - Juhan Kartau makaroni- ja nuudlivabriku sissesead, mis asub Tallinnas, Baltiski m. nr. 46.

Tähtsamad vähempakkumised.

Riigi raudteevalitsuse varustusosakond (Tallinn, Tehnika t. 16-a, tuba 18), kinnisel, 4 septembril s. a. kell 10 homm. - umbes 275 tonni sordirauda.

Pärnu-Tallinna kitsarööplise raudteevalitsus, Pärnus, kirjalikul, 1. septembril s. a. kell 11 e. l. - tüüpliku elektrivalgustuse sisseseade kahes rongis nr. nr. 3 ja 4.

Pärnu-Tallinna raudteevalitsus, Pärnus, kirjalikul, 27. augustil s. a. kell 12 p. - mitmesugused ehitustööd.

Kaubalaadimised riigi raudteel.

Üksikutel nädalatel on meie era-kokkuvõtte Järele riigi laiarööplisel raudteedel kaupe laaditud järgmisel määral (vagunid):

	5—12. juuli	12—19. juuli	19—26. juuli	26. juuli	2—9. aug.	9—16. aug.
Teravilja ja jahu . . .	55	87	46	29	39	62
Kartulid . . .	15	15	2	2	—	—
Elusloomi . . .	55	58	40	104	58	66
Linu . . .	8	7	7	3	3	2
Põletispuid . . .	138	189	152	255	225	271
Muud metsamaterjali . . .	649	546	577	559	543	556
Põlevkivi . . .	79	136	201	189	187	197
Muud era-kaupa . . .	1209	993	942	943	1009	1187
Kokku . . .	2206	2029	1969	2084	2064	2341
Raudtee veod . . .	348	308	337	319	296	270

Kokku laaditud . . . 2554 2337 2504 2403 2360 2611

Tallinna laiarööplisesse kaubajaama on samade aegade jooksul sisemaalt sisse tulnud:

	1—7. juuli	7—15. juuli	15—23. juuli	23—31. juuli	1—7. aug.	7—15. aug.
Teravilja ja jahu . . .	3	4	2	3	2	4
Kartulid . . .	9	8	1	3	1	4
Põletispuid . . .	161	172	198	183	204	166
Metsamaterj. . .	132	122	210	199	162	186
Linu ja takku . . .	4	3	3	2	1	3
Muud erakaubad . . .	66	64	81	93	83	101
Põlevkivi . . .	32	30	24	27	26	36
Kokku . . .	407	403	519	510	479	500

Tallinna börs kursisedel

		18. VIII.	19. VIII.	20. VIII.	21. VIII.	22. VIII.
1 dollar	Ostjad	427,—	—	430,—	—	430,—
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	427— 435	—	—
1 naelsterling	Ostjad	1943	—	1945	—	1940
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
1 biljon Saksa r. mk.	Ostjad	102,5	—	103	—	103,50
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Soome marka	Ostjad	1070	—	1078	—	1080
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Rootsi krooni	Ostjad	11.400	—	11.450	—	11.475
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Daani krooni	Ostjad	7000	—	6990	—	7000
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Prantsuse frk.	Ostjad	2435	—	2350	—	2350
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Holl. gulden.	Ostjad	16.800	—	16.825	—	16.750
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
1 Lat	Ostjad	82,5—	—	83,—	—	83,—
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Czechosl. kr.	Ostjad	1290	—	1310	—	1300
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
1 Eesti kroon	Ostjad	—	—	—	—	—
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	115	—	—
100 Itaalia liiri	Ostjad	1950	—	1935	—	1925
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Norra krooni	Ostjad	6025	—	6030	—	6000
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Belgia franki	Ostjad	2250	—	2200	—	2175
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Helveetsia fr.	Ostjad	8150	—	8150	—	8150
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—
1 Tschervonetz	Ostjad	2225	—	2225	—	2200
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis läinud nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem			Lina seemned, õli 87 ¹ / ₂ % basis fr Tall.	—
Ameerika sort.	pd.	980—1040	külvi 98 ⁰ / ₀	pd. —
sõre Ameerika	"	1060—1080	Takud, Codilla I.	" —
A/S. Rotermanni tehaste jahud:			II.	" —
nisu, pehme,	"	—	Kivisüsi, auru Yorkshire 2k. pest.	" 56—59
sõre	"	—	Newcastle	" 54—55
pehmed, teised sordid	"	—	sepa	" 61—63
Rukki jahud	"	335—360	Koks, valu	" 90—
püül	"	560—580	gaasi	" 85
Nisu, Vene	"	—	Põlevkivi, I. sort	" 10
Rukis Eesti	"	300—	Põlevkivi, II. sort	" 7,5
Vene.	"	—	III.	" 5
Kaerad, toidu, Vene	"	285—295	Raud, sordi	" 320—360
seemne, Vene	"	—	talad (T)	" 320—360
Odrad,	"	—	vits	" 450—500
Erned, rohelised, Eesti	"	—	raud plekk	" 500—540
Hollandi	"	—	tsingitud	" 800—850
Riis, Burma II.	"	840—860	Teras Inglis	" —
Kartulid, eksport fob Tallinn	"	—	Saksa	" —
piirituse	"	—	nikkel	" —
Kartuli tärklis „Superieur“	"	980—	vedru	" 520—550
Piim, pudelites	ltr.	18	tööriistade	" 1200—1400
Või, meierei, eksport	n.	140—145	talla	" —
Või siseturg	"	100—105	Malm	" 280—290
Margariin, väljamaa	"	60—65	Inglestina	" 8300—8300
Juust, kohalik Schweitsi.	pd.	2800—3000	Seatina	" 1200—1400
Kaseiin	"	700—900	Vask, plekk punane	" 4500—4900
Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	"	18—	vaige	" 4400—4800
II. s.	"	16—17	Tsink-plekk	" 1600—1800
Kakao, Inglis	pd.	2000—2200	Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	" 800—840
Ameerika	"	—	Ameerika	" 780—
Hollandi	"	2600—3000	solaar	" —
Kohvi, Rio, Santos	"	4200—4600	Autolien	" 1350—1650
Kohvi, Kesk-Ameerika sordid	"	4800—6400	auto	" —
Mexiko	"	—	Tsilindriõli, Vene	" 1200—1400
Tee, lahtine Pekoe broken, Java	"	—	Ameerika	" 800—1200
Orange Pekoe, Java	"	6400—7200	Põlevkivi õli	" 180—240
Tseilon	"	7200—7600	pigi	" 250
Moning, Hiina	"	4600—5200	Nafta, Vene	" 350—360
Suhkur, peenike valge, Saksamaa	"	1040—	Ameerika	" 250—
Poola	"	—	Petrooleum, Vene	" 360—370
Czechoslovaakia	"	1060—	Ameerika	" 360—370
Siirup, kartuli, B 42 ⁰	"	1000—	Bensiin, Vene	" 840—860
B 38 ⁰	"	—	Ameerika	" 840—860
Glucose	"	975	Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob ltr.	—
Sool, lahtine	"	62—64	Pesusooda	pd. 220—240
Heeringad Yarmouth, Mattie	tünn	—	Seebikivi 72 ⁰ / ₀ , Inglis	" 735—745
Shotti Fulls	"	4000—4400	Parafiin 102 ⁰ —110 ⁰	" 1400
Shotti Mat Full talve püük	"	5300—5700	120 ⁰ —134 ⁰	" —
Matties	"	5100—5100	Parkimise ekstrakt	" —
Norra Sloe	"	—	Väävel, õie 98 ⁰ / ₀	" 400
Liha, sea, I. sort	pd.	1680—1800	Värvid, nigrosin vees sulav, välj. pd.	9300
loomaa, I. sort	"	1000—1200	tsinkvalge Saksa roh. PZ. pd.	1880
"	"	—	Prantsuse	" 1880
Pekk, eksport. I s.	"	—	tinavalge Englise	" 1800—1890
Heinad, aasa	"	—	ooker Prants.	" 310—4000
Õlkoogid, linaseemne	"	—	Väetisained, salpeeter, Norra (k. 6 pd.)	—
palmi	"	240—	Chile	" —
päevahille	"	—300	Superfosf. E. T. K. must kukk	"
soja	"	370—	(k. 6 pd.) 18—20 ⁰ / ₀ fr. Tallinn	" 795—
Nisukliid	"	240—	Thomasjahu k.100kg. 17-18 ⁰ / ₀ k.	" 690—
Rukkikliid.	"	—	Kaalisool, 30 ⁰ / ₀ , kott 6 pd. frkojaam	" 840—
Puuvilla riie, Bjas, D. I.	ars.	48,25—54	" 40 ⁰ / ₀	" 1100—
Mitkal, ekstra	"	34,50—41,25	Kainiit 12 ⁰ / ₀ lahtine,	pd. —
Lina, Liivi R.	pd.	—	Vosvoriit, Eesti 6 ⁰ / ₀	" 34—36
Võru-Petseri	"	—	Paber, rotatsioonil	" 430
Tartu	"	—		

Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela	pütt	830
Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda	"	—
Tsement, Portland, Aseri	"	690
"	"	—
Kriit, toores	pd.	85—110
" pestud	"	110—125
Asfalt	"	150
Tõrv, kivi	"	250—325
" puu kodumaa	"	325—400
Lubi	"	38—40
"	"	—
Gips, tükikides frko Isborsk	"	25
" jahvatatud toores	"	35
" krohvimise, ilma kottideta	"	45
Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	"	6500
Puumaterjalid, saetud Silitkat D/B/B/	"	4750
Eesti Strd I, II ja III s. frko Tall.	"	—
Puumaterjalid	"	—
"	"	—
" IV s.	"	—
" propsid; 7×7	"	—
" liiprid	"	—
Põletispuud, sega 20% okaski, k. sld.	"	—
"	"	—
Nahk, talla, Eesti kodumaa tooresnahast valmistatud . pd. I s.	"	4600—4800
Nahk, talla, Ameer. tooresn. valmist. I sort	"	5800—6400
Nahk talla, Ameer. tooresn. valmist. II sort	"	4400—4800
Toores nahk väikesed ja suured	"	—
Tuletikud, origin. kast (500 pakki)	"	6000—6400

Prahid :

Lina		
Tallinn — Stettin	tonn	£ 22
" — Ghent	"	£ 25—
" — Dundee	"	—
" — Belfast	"	—
" —	"	—
" —	"	—
Takud +	0/0	
Puumaterjalid D/B/B/		standard
Tallinn — London	"	sh. 45
" — E. C. C. P. (Ingl. idarand)	"	—
" — Antwerpen	"	—
" — Southampton	"	—
" — Manchester	"	—
" — Amsterdam	"	—
"	"	—
Segakaup		tonn
Tallinn — Stettin	"	sh. 8—20
" — London	"	—
" — Stockholm, või	"	Rk. 10—35
"	"	—
"	"	—
Kartulid		
Tallinn	"	—
"	"	—
"	"	—
"	"	—
"	"	—
"	"	—

Kasulik ostukoht

koolidele, raamatukogudele, kontoritele, kantsleidele ja igähele.

Täielne koolide varustus.

Joonistusmaterjalid.

Kõik kontortarbed.

Portefeulle'id, rahataskud, daamide käekotid, Reis- ja käsikohvrid.

Trükitööde vastuvõtmine.

Hinnad mõistluseta. — Jällemüüjatele protsendid. Koolidele ja raamatukogudele hinnaalandus.

K.O.Ü. „RAHWAÜLIKOOI”

Talinnas, S. Karja tän. 23. Tel. 6-66.